TÜRKİYE'DE SÖZLÜ TARİHTEN İLETİŞİM ARAŞTIRMALARINDA YARARLANMA ÜZERİNE NOTLAR

Some Notes on Using of Oral History in Communication Studies in Turkey

Doç. Dr. Serdar ÖZTÜRK*

ÖZ

Türkiye'de içinde iletişimin de yer aldığı disiplinlerde sözlü tarihten yeterince yararlanıldığını söylemek mümkün değildir. Oysa sözlü tarih, Türkiye'de sözlü, yazılı ve elektronik kültürün gelişimini anlamaya olanak verecek önemli potansiyeller barındırmaktadır. Batı'da sözlü tarih, değişik disiplinlerde çalışan bilim insanları tarafından tarihi zenginleştirme ya da gerektiğinde alternatif tarih inşa etme anlamında yararlanılan bir tekniktir. Türkiye'de sözlü tarih alanındaki araştırmaların henüz yeni olduğu söylenebilir. Ancak son yıllarda değişik disiplinler içerisinde yer alan bazı bilim insanları sözlü tarihten yararlanmaya başlamışlardır. Bu disiplinler arasında iletişim de yer almaktadır. Ancak iletişim alanında sözlü tarihin kullanımı folklor, tarih ve sosyolojiye göre çok yetersizdir. Oysa, disiplinlerin kesişim noktasında yer alan bir alan olarak iletişim, sözlü tarihten yararlanma noktasında önemli potansiyeller barındırmaktadır. Bu makale, Türkiye'de sözlü tarihin gelişimini anlama ve iletişim çalışmalarında ondan nasıl yararlanılabileceği üzerinedir. Makalede dünyada ve Türkiye'de sözlü tarihin gelişimine kısaca değinilmekte ve sözlü tarihin iletişim alanında kullanımı üzerine ayrıntılı durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Sözlü tarih, iletişim, alternatif tarih, sözlü gelenek

ABSTRACT

It is not possible to claim that oral history is used in different disciplines including communication. Oral history, however, has huge potentials to contribute to understand the progress of oral, written and electronic culture in Turkey. In the West, many scholars use oral history as a part of enriching of history or construct alternative history. One can say that we are still at entry point at this area in Turkey. However, some scholars in different disciplines have recently started to use oral history and one of them that they apply is communication. Nevertheless, the using of oral history in communication studies keeps back folklore, history and sociology. But, communication, which stands in interdisciplinary area, includes significant potentials. This paper takes up evolution of oral history and how it can be used in communication studies in Turkey. In the paper, I touch on evolving of oral history in the world and in Turkey, and then, take up using of it in communication area in detailed.

Key Words

Oral history, communication, alternative history, oral tradition.

GİRİŞ

Adı "sözlü tarih" olmasa bile tarih ile söz arasındaki ilişkinin geçmişi çok eskiye dayanır. Jan Assman'ın 'iletişimsel bellek' dediği insanların bireysel anıları ve 'kültürel bellek' olarak kavramsallaştırdığı sözlü gelenekler (2001: 59) uzun yıllar boyunca tarihçilerin yararlandığı temel materyallerdi. Aslında tarih yazımı sözün kayda geçirilmesiyle başladı. Heredot, *Heredot Tarihi*'ni mümkün olduğunca fazla anı toplayarak yazdı. Gittiği yerlerde insanlarla yaptığı görüşmeleri eserinin temel malzemeleri olarak kullandı. Heredot'un çağdaşı Thukyidides de Pelopenneses Savaşlarıyla ilgili eserini seyahat ederek, askerlerle ve savaşı yaşayan diğer insanlarla görüşerek hazırladı. Thukyidides farklı noktalardan bakan tanıkların bellekle-rinde aynı olayın farklı şekilde anlatıldığını söylemiştir.

Tarih, 19. yüzyılın ikinci yarısında bilimselleşmeye başladı ve 'nesnelliği', 'belgeye dayanmayı' bilimselliğin kıstası yaptı. Belgesiz tarih yazılmayacağı varsayıldı. Böylece, tarih, söz ile bağlarını kopardı. Tarih, iletişimsel belleği bilim

* Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi, iletisim2008@gmail.com